

OSNOVNE STUDIJE PRAVNOG FAKULTETA UC POMORSKO PRAVO

TEMA:

**POJAM I IZVORI POMORSKOG PRAVA
BROD KAO STVAR**

Prof. dr Vladimir Savković

POJAM I KARAKTERISTIKE POMORSKOG PRAVA KAO GRANE PRAVA I NAUČNE DISCIPLINE

- Pomorsko pravo (kao grana prava): Regulisanje prava i obaveza fizičkih i pravnih lica u vezi sa plovidbom i pomorstvom uopšte (ugovori, registar i stvarna prava na brodu, plovidbene nezgode, bezbjednost plovidbe...)
- Pravo mora (razgraničenje na moru, ekonomska eksploatacija)?
- Karakteristike pomorskog prava:
  1. Dio saobraćajnog prava;
  2. Autonomnost (privilegije, zajednička havarija),
  3. Univerzalnost (ujednačenost rješenja);
  4. Tradicionalizam (*e.g.* dugotrajna neravnopravnost korisnika prevoza);
  5. Složenost.

IZVORI POMORSKOG PRAVA

- **Zakoni i drugi nacionalni izvori prava:**
- **Zakon o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi SRJ (1977 i 1998): bezbjednost plovidbe, plovni putevi, luke i pristaništa, sposobnost broda za plovidbu, upis brodova, svojinski odnosi na brodu, ugovori, havarije – plovidbene nezgode, sudar brodova, spašavanje imovine i lica, vadjenje potonulih stvari...**
  - **Zakon o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi CG (1978)**
  - **Zakon o jahtama (2007)**
  - **Zakon o zaštiti mora od zagađivanja sa plovni objekata (2011)**
  - **Zakon o sigurnosti pomorske plovidbe (2013)**
  - **Zakon o moru (2007)**
  - **Zakon o lukama (2008)**
  - **Zakon o morskom dobru (1992)**

IZVORI POMORSKOG PRAVA

VAŽNIJE MEDJUNARODNE KONVENCIJE:

- Konvencija o izjednačavanju nekih pravila o sudaru brodova (1910)
- Konvencija o izjednačavanju nekih pravila o pružanju pomoći i sudaru brodova na moru (1910)
- Konvencija o izjednačavanju nekih pravila o pomorskim privilegijama i hipotekama (1967)
- Konvencija o izjednačavanju nekih pravila o teretnici („Briselska konvencija“) (1924)
- Konvencija o zaštiti ljudskih života na moru („Solas konvencija“) (1960)
- Konvencija o odgovornosti preduzetnika nuklearnih brodova (1962)
- Protokol o izmjeni Međunarodne konvencije o teretnici (1968) („Haško-Vizbijska pravila)
- Konvencija Ujedinjenih nacija o prevozu robe morem (1978) („Hamburška pravila“)
- Konvencija Ujedinjenih naroda o međunarodnom prevozu stvari u cijelosti ili djelimično morem - (2008) („Roterdamska pravila“)

IZVORI POMORSKOG PRAVA

MEDJUNARODNI AUTONOMNI IZVORI:

- Kreatori – međunarodna nevladina udruženja:

ILA – International Law Association (**Jork – Antverpenska pravila, Haška pravila**); Institut de Droit International; WTO; Comité Maritime International...)

OSTALI IZVORI POMORSKOG PRAVA:

- Autonomna regulativa
- Običaji, posebno (lučke) uzanse,
- Interpretativni izvori: sudska praksa (međunarodna u značajnijoj mjeri od uobičajene) i pravna nauka.

INDIVIDUALIZACIJA BRODA

POJAM BRODA

„Plovni objekat, sposoban za prevoz ljudi i stvari na vodenim putevima“.

Klasifikacije:

- trgovački i ratni brodovi;
- morski i brodovi na unutrašnjim vodama;
- brodovi sposobni za posebne vrste prevoza: tankeri, brodovi za prevoz rasutih tereta, brodovi za kontejnerskih prevoz;
- putnički i teretni brodovi
- dalja „specijalizacija“, e.g. brodovi na nuklearni pogon...)

Poseban pravni režim

(pripadnost, upis, sposobnost za plovidbu, brodske isprave, stvarna prava na brodu...)

INDIVIDUALIZACIJA BRODA

ELEMENTI INDIVIDUALIZACIJE BRODA

- Državna pripadnost broda (paralela sa državljanstvom)
  - Dva uslova:
    1. Materijalni - po pravilu, državljanstvo vlasnika broda ili slična veza sa državom upisa.
    2. Formalni - upis u upisnik brodova
  - Manifestacija državne pripadnosti – pravo i obaveza vijenja državne zastave
  - Pravo vijenja druge zastave vs. „jeftine (fiktivne) zastave“.

INDIVIDUALIZACIJA BRODA

ELEMENTI INDIVIDUALIZACIJE BRODA

- Ime broda (obaveza i pravo vlasnika)
- Luka upisa (teritorijalna nadležnost)
- Upis broda
  1. Obavezan upis - brodovi u cjelini u vlasništvu domaćeg pravnog ili fizičkog lica
  2. Fakultativan upis - **a)** brodovi u cjelini ili dijelom u vlasništvu stranca ili domaćeg državljanina sa prebivalištem u inostranstvu, kada je brodar domaće fizičko ili pravno lice; **b)** brod unutrašnje plovidbe koji je u dijelu većem od polovine u svojini stranog državljanina sa prebivalištem u našoj zemlji, ili stranog pravnog lica, ako se brodom upravlja iz Crne Gore.

INDIVIDUALIZACIJA BRODA

ELEMENTI INDIVIDUALIZACIJE BRODA

Upis broda

• Upisnik brodova

- javna knjiga sa podacima o brodovima. Dijeli se na glavnu knjigu i zbirku isprava

- Glavna knjiga (**podaci o brodu**: ime, težina, namjena, tip, dimenzije, pogon, godina i mjesto izgradnje, luka upisa, gaz i nosivost broda, **pravni podaci** - ime vlasnika i stvarna prava na brodu).

- Brodske isprave - 1. **upisni list** (tzv. „lična karta broda“- svi značajniji podaci o brodu); 2. **privremeni plovidbeni list**; 3. **popis posade**; 4. **svjedočanstvo bezbjednosti**; 5. **svjedočanstvo o baždarenju**

- Brodske knjige: brodski dnevnik, zdravstveni dnevnik, knjiga tereta, radio - dnevnik, knjiga nadzora....

STVARNA PRAVA NA BRODU

BROD KAO STVAR - pokretna, nepotrošna i složena stvar.

1. Brod kao (ne)pokretna stvar: sticanje prava na brodu – pravilo
  - standardni izuzeci (**privremeni plovidbeni list i abandon**),
  - dodatni izuzeci (**vađenje potonulih stvari i privilegije na brodu**)
2. Brod kao nepotrošna stvar.
3. Brod kao složena stvar. Samostalni (e.g. čamac za spašavanje) i nesamostalni pripadak broda (e.g. jarbol, trup, sidro...)

STVARNA PRAVA NA BRODU

SVOJINA NA BRODU

Susvojina na brodu

- zajednica dva ili više subjekata sa vlasništvom nad idealnim dijelom broda;
- raniji, „karatski“ sistem (Mediteran (24), Engleska (64), Skandinavija (100))
- prava: otuđenje i raskidanje (zajedničkom javnom prodajom na zahtjev većine) odnosa) i obaveze (poštovanje prava preče kupovine, pokrivanje troškova broda, srazmjerno udjelu?) suvlasnika

Zajednička svojina na brodu - više sopstvenika bez definisanog procentualnog učešća (idealnog dijela)

- Raskid zajednice (i zajedničara):
  1. zahtjev za prodaju broda (osim u nevrijeme),
  2. zahtjev za prelaz na režim suvlasništva,
  3. prodaja broda na zahtjev povjerioca insolventnog zajedničara-dužnika.

STVARNA PRAVA NA BRODU

HIPOTEKA NA BRODU

Pojam – stvarno pravo osnovom kog hipotekarni povjerilac može namiriti potraživanje iz vrijednosti broda svog (**hipotekarnog**) dužnika

- Nastaje upisom u upisnik brodova.
- Pravni osnov - ugovor i sudska odluka
- Dozvoljenost zasnivanja i podzaložnog prava
- Domašaj hipoteke na brodu: ne proteže se na vozarinu, prevozninu, nagradu za spašavanje na moru, tegljarinu, **ako nije drugačije ugovoreno**. Suprotna pretpostavka u pogledu osiguranine. **Zašto?**
- Prestanak hipoteke na brodu: brisanjem, prodajom stvari (broda), proglašenjem broda pomorskim ili ratnim plijenom (u ratnim uslovima)

STVARNA PRAVA NA BRODU

PRIVILEGIJE NA BRODU

Pojam: – Zakonska založna prava na brodu (sui generis institut pomorskog prava)

Razlozi nastanka instituta: potreba postojanja odgovarajućeg pokrića za dugove nastale u vezi sa samim brodom

Osnov za postojanje: Koegzistencija dva zahtjeva: 1. lični zahtjev prema vlasniku broda; 2. stvarno-pravni zahtjev prema brodu

Privilegije v. Hipoteka – razlike:

- 1. Pravni osnov za privilegije** (*ex lege* naspram ugovora i sudske odluke)
- 2. Privilegije obezbjeđuju samo potraživanja nastala u vezi sa brodom**
- 3. Privilegije imaju prioritet u slučaju konkurencije dva sredstva obezbjeđenja**

STVARNA PRAVA NA BRODU

PRIVILEGIJE NA BRODU

Razredi kod privilegija na brodu (5 kategorija zakonskih založnih prava):

1. Sudski troškovi (učinjeni u zajedničkom interesu svih povjerilaca u postupku izvršenja ili obezbjeđenja radi očuvanja broda ili prinudne prodaje)
2. Potraživanja zapovjednika i posade iz radnog odnosa
3. Nagrade za spašavanje i pružanje pomoći na moru i doprinos zajedničkoj havariji iz vrijednosti broda
4. Potraživanja po osnovu obaveze naknade štete zbog sudara brodova i drugih plovidbenih nezgoda (materijalne štete i štete zbog povreda putnika)
5. Potraživanja iz ugovora zapovjednika broda na osnovu svog zakonskog ovlašćenja, zaključenih van sjedišta brodara, u cilju očuvanja broda ili nastavka putovanja.

STVARNA PRAVA NA BRODU

PRIVILEGIJE NA BRODU

Prestanak privilegija na brodu:

1. Prestankom privilegovanih potraživanja
  2. Istekom godine, odnosno šest mjeseci za potraživanja iz petog razreda
  3. Prinudnom prodajom broda u izvršnom ili stečajnom postupku
  4. Dobrovoljna prodaja broda, ako u roku od 2 mjeseca od objavljivanja izvršenja upisa u korist novog vlasnika nije pokrenuo postupak namirenja
  5. Kada se brod proglašati ratnim ili pomorskim plijenom.
- Prestankom privilegije na brodu ne gasi se i privilegovano pravo!
  - Ustupanjem privilegovanog potraživanja, prenosi se i privilegija!

HVALA NA PAŽNJI!